

Bóka János, Magyarország európai uniós ügyekért felelős minisztere:

Mi döntünk Európa jövőjéről!

Május 9-e az európai béke és egység ünnepe, az Európa-nap. 1950-ben ezen a napon jelent meg Robert Schuman francia külügyminiszter híres nyilatkozata, ami az európai együttműködés újszerű formájára tett javaslatot. Schuman a béke, sőt a világbéke érdekében szorgalmazta az európai nemzetek összefogását. Úgy vélte, hogy a világbéke megőrzéséhez a fenyegető veszélyekkel arányban álló kreatív erőfeszítéseket kell tennünk, és ehhez elengedhetetlen egy jól szervezett és életteli Európa hozzájárulása.

A Schuman-nyilatkozat 75 éve született, több generációval ezelőtt. Az európai együttműködés az évtizedek alatt többször is sikeresen újradefiniálta magát. Az Európai Unió ma ismét alapvető átalakuláson megy keresztül. A vasfüggöny lebontását követően meghozott stratégiai döntések idéztek elő utoljára ilyen horderejű változásokat.

Ezek a változások nem következnek be egyik napról a másikra, de mai döntéseink egyértelműen meg fogják határozni Európa jövőjét.

Nem magától értetődő, hogy ezeket a döntéseket kik és hogyan fogják meghozni. Sokan vannak, akik szerint az európai integráció törvényszerűségei eleve elrendelt utat rajzolnak fel. Az „egyre szorosabb egység” alapelvét minden tagállam elfogadta, és ezzel lemondott arról, hogy az együttműködés mélységét vagy stratégiai irányait meghatározhassa. A tagállamok evezhetnek a nagy európai gályán, de a kormányt más tartja a kezében. Ha pedig valaki nem akar evezni, nos, a gályán erre is vannak jól bevált megoldások, végső soron pedig ki lehet szállni, vár a végtelen óceán...

Az Európai Unió az elmúlt két évtizedben értékközösségből hatalmi erőközponttá, belső piacból föderális államkezdeménnyé alakult át. Történt mindez a tagállamok és az európai polgárok politikai felhatalmazása hiányában, az uniós szerződések betűjével és szellemével ellentétben, a tagállamok alkotmányos berendezkedését és intézményeit aláásva.

A mai Európa-politika fő törésvonala azok között húzódik, akik ezt a folyamatot támogatják vagy elfogadják, illetve akik ezt ellenzik.

A föderalisták szerint a dolgok természetes rendje, hogy a döntések és a megvalósításukhoz szükséges eszközök és erőforrások nemzetek feletti szintre szivárognak át, aminek egyenes következménye, hogy a döntési szempontok is fokozatosan elszakadnak a nemzeti érdekektől. A szuverenisták szerint viszont a nemzeti érdekek és szempontok nem meghaladhatók, az európai együttműködést ezeknek kellene mozgatniuk.

A föderalisták szerint az európai választók valódi közösségei helyettesíthetőek valamilyen homályos európai közvéleménnyel. A szuverenisták szerint az európai döntések sem nélkülözhetik a politikai felhatalmazást, ez pedig csak a nemzeti közösségek demokratikus mandátumából fakadhat. A szuverenisták definíció szerint demokraták is egyben, mert a föderalisták elitizmusával és az európai intézmények bürokráciájával szemben, valódi európai fékek és ellensúlyok hiányában csak az európai emberekre támaszkodhatnak.

A föderalisták munkamódszere a Schuman-nyilatkozat óta ugyanaz. Végy egy nagy célt, ami néhány évig a közös cselekvés mozgatója lehet. A cél legyen olyan, ami kizárólag az uniós

hatáskörök szélesítésével valósítható meg, és ami nyilvánvaló tagállami hatáskörökbe is indokolhat beavatkozást. Szerencsés esetben a célnak erős morális felhangja vagy értéktartalma van, így az ellenkezőkkel nem kell érdemi vitát folytatni. Elegendő a konkrét intézkedésekkel szembeni kritikát az európai értékek tagadásaként értelmezni, a bírálókat pedig kitolni az európai politikai közösségből. Ez szükségesé teheti a megelőző vagy szankciós eszköztár erősítését, ami önmagában véve is komoly eredmény az alkotmányos föderalizmus szempontjából. Fontos, hogy a célok megvalósítására ne álljon rendelkezésre elegendő uniós és tagállami forrás, ezért a költségvetési mozgástér biztosítása csak innovatív eszközökkel legyen lehetséges – így további lépések tehetők a fiskális föderalizmus felé.

A föderalista projektnek mindig szüksége van politikai hordozóra. Úgy tűnik, hogy a magát felvállaltan politikai testületnek tekintő Európai Bizottság – az Európai Parlament többségének támogatásával – most megtalálta a tökéletes politikai hordozót: Ukrajna gyorsító pályán megvalósuló európai uniós tagságát.

Ukrajna támogatására az Európai Unió 2022 februárja óta már mintegy 140 milliárd eurót költött, és ennek jelentős részét kifejezetten erre a célra felvett hitelből finanszírozta. Az európai védelmi politika erősítése, aminek a többségi álláspont szerint szerves része Ukrajna katonai támogatása, megdöntötte azt a korszakos tabut, hogy az uniós költségvetésből katonai kiadások közvetlenül nem finanszírozhatóak. Ukrajna támogatásának és Oroszország gyengítésének szándéka olyan szankciós, kereskedelmi és energiabiztonsági köntösbe öltöztetett intézkedéseket szült, amelyek példátlan beavatkozást jelentenek a tagállamok energiapolitikájába.

Mindennapossá vált, hogy az elvileg az unió alapvető értékeinek és pénzügyi érdekeinek védelmére szolgáló eszközöket politikai zsarolásra használják fel, ha ez az Ukrajnával kapcsolatos ügyekben az ellenálló tagállamok akaratának megtöréséhez szükséges. Ukrajna támogatására hivatkozva már eddig is példátlan gyorsasággal erősödött az alkotmányos és fiskális föderalizmus eszköztára, lopakodó módon bővültek az uniós hatáskörök és tovább szűkült a tagállamok politikai mozgástere.

De miért állnának meg félúton a föderalisták? Hiszen ez mind semmi ahhoz képest, amilyen lehetőségeket Ukrajna tagsága kínál az Európai Egyesült Államok támogatói számára. És itt nem csak arról van szó, hogy Ukrajna tagságával olyan nagy tagállam lenne a döntéshozatali folyamatok részese, amit Brüsszel kézzel vezérelhet, mert most – és még belátható ideig – szelektív államcsődben van, ezért mindennapi túlélése a bizottság által jóváhagyott pénzügyi transzferektől függ majd.

Ukrajna csatlakozása az uniós hatáskörök, intézményi egyensúly és döntéshozatali eljárások legalapvetőbb kérdéseit nyitná ki. A föderalista célkitűzés valójában a bővítés és reform programja. Az intézmények és a nagy tagállamok között konszenzus van abban, hogy Ukrajna felvételének együtt kell járnia az egyhangú döntéshozatal felszámolásával és a politikai-ideológiai nyomásgyakorlás eszközrendszerének kiterjesztésével. Az is egyértelmű, hogy Ukrajna tagsága mellett az EU jelenlegi költségvetési struktúrája nem fenntartható. Búcsút inthetünk a kohéziós és a közös mezőgazdasági politika ma ismert formájának és annak a kevés megmaradt eszköznek is, amivel a tagállamok az uniós költségvetés végrehajtását befolyásolhatják és ellenőrizhetik. De ez sem lesz elég, ha figyelembe vesszük, hogy 2029-től Ukrajna támogatása a jelenlegi éves költségvetési főösszeg akár egynegyedét, az EU

adósságszolgálat pedig egyötödét is kiteheti. Itt aligha marad más megoldás, mint a folyamatos, gördülő közös hitelfelvétel, amivel meg is érkeztünk a tényleges fiskális unióhoz.

Ukrajna csatlakozása a tagállami szuverenitás eddig érinthetetlennek gondolt bástyáit is aláássa. Ukrajna uniós tagságával az orosz–ukrán háborút kiváltó geopolitikai konfliktus nem szűnik meg, viszont az Európai Unió és Oroszország közötti közvetlen konfliktussá alakul át.

Ukrajna nyilván kezdeményezni, az uniós intézmények pedig támogatni fogják a védelmi szolidaritás eszközrendszerének alkalmazását, majd megerősítését. Ez először csak az európai védelmi ipari bázis erősítését, majd közös beszerzéseket, ezután közös kutatás-fejlesztést, közös tervezést, közös képességeket, végül közös irányítási struktúrákat és közös parancsnokságot jelent. A közös védelempolitika természetesen a külpolitikát is nemzetek feletti szintre tolja. A közös külügy, hadügy és pénzügy megvalósulásával pedig el is érkeztünk az Európai Egyesült Államokhoz.

Ez az Ukrajna uniós csatlakozása mögött húzódó föderalista mesterterv. Amikor Ukrajna uniós tagsága ellen érvelünk, akkor az Európai Egyesült Államokkal szemben érvelünk a szuverén nemzetek és tagállamok Európájáért. A mi Európánkért. Most még megtehetjük. Ukrajna csatlakozása után már késő lesz.

(Megjelent a Magyar Nemzet polgári napilap és hírportál oldalán 2025. május 9-én)